

①

אוגנדה

אגם ויקטוריה | יער בווינדי | שמורת קווין אליזבת' | יער קימבלה

כתב: פיקי איש שלום. צילמו: פיקי איש שלום ועודד עובדיה

אגם ויקטוריה

מפליגים באפלה לביצת מבמבה; מפרץ מחורץ ומאוצבע בימת ויקטוריה. הקדמנו את השחר והזריחה בשל חוק אוגנדי חדש הקובע כי בשבת האחרונה של כל חודש יתקיים מבצע ניקיון של השטחים הציבוריים, ועל כולם לקחת בו חלק. לא ברור מיהם כולם, מהי תחולתו של החוק החדש וכיצד ייאכף. האם המשטרה תבצע אכיפה ותחייב עוברים ושבים להשתתף במבצע? האם שוטרים יעצרו רכבים נוסעים? ואם שוטר יעצור במקרה את הטנדר שלנו, האם הוא יחייב את פטרישיה המדריכה ואת אלן הנהג להשתתף בניקיון? או לחלופין, מהו תעריף השוחד עבור פטור מהשתתפות (באחד הימים הקרובים נראה את מנגנון השימון בפעולה, איך עובר כסף מנהג לשוטר כדי להעלים עבירת תנועה מפוקפקת).

אפילו לא ברור אם החוק חל על תיירים. וכשאנחנו שואלים בערב לפני, הערב הראשון שלנו באוגנדה, האם המשטרה תכפה גם עלינו להשתתף בניקיון, פטרישיה ואלן מושכים בכתפיהם בחוסר ידיעה. אז ליתר ביטחון וכדי להקדים את החוק ואת המשטרה, הקדמנו והגענו לסירה באותה אפלה סמיכה של טרום שחר, וכעת חרטום הסירה הארוכה והנמוכה פולח את האפלולית ואת המים השקטים, משלח אדוות שנבלעות בחשכת השחר. צלליות של סירות דיג מתחילות להסתמן על קו האופק האפרורי, ומהגדות הלא נראות מגיעים נהמות ונביחות של אנפות שונות וצרצור פרפורים. גם קולות חבטה עמומים של הפרפורים בפני המים, כשהם משליכים את עצמם לתוכם, מתחרים בדייגים האנושיים בהצלחה לא מבוטלת. ניצוץ כתמתם של שמש מציץ מהמים, ומייד נוסקת מעלה החמה, אנכית ומהירה. בתוך דקות ספורות מתחלף השחר האפרורי בבוקר בוהק ואז, כהרף עין, אנו רוחצים באור יום מלא ומסמא. אני רגיל לשמש מזרח תיכונית שלוקחת את הזמן בעצלתיים, מעפילה מפוהקת ואיטית בזווית עגלגלה, שונה כל כך מהזריחה המשוונית המהירה והתלולה. הזריחה החפזה הזו תלווה

②

אותנו בימים הבאים, לעיתים בסוואנות רחבות ידיים, לעיתים ביערות גשם עבותים, וכך גם תמונת הראי שלה: שקיעה מהירה ונטולת בין ערביים; רגע אחד אור ובמשנהו חשכה.

אנו משייטים חרש בין אצבעות המפרץ, חודרים לתעלות שחורצות נתיבים בין קני הגומא הסבוכים. שני תוכים אפורים עפים וצורחים מעלינו. קריאות שורקניות של עיטם קולני עלום. זרון אפריקאי שעד לפני רגע היה מנומנם, מתרומם מעל לגומא, מרפרף באיטיות ומלשלש. סנוניות מתגודדות סביבו. הוא גולש מטה ונעלם בין הקנים. פני המים מכוסים נימפאות כחולות שעל עליהן הרחבים והצפים מהלכות ז'אקנות אפריקאיות יפות. רגליהן ארוכות האצבע נושאות

③

בהידור את גופן החום. חלקן עסוקות בשיחור מזון, אחרות עוסקות במרדפים ובמופעי ראוה קולניים. אפרוח נמלט מבוהל אל מתחת לגופו של אביו, שממתין לו כפוף. האפרוח מסתופף פנימה, מתכרבל ומחפש ביטחון בצפיפות החמימה של נוצות אביו. לרגע מתהדר האב בארבע רגליים, ואז נבלע האפרוח ונעלם תחתיו. קיוויות ארוכות-בוהן עומדות ובוחנות אותנו בחשש. טבעות עין אדומות מתלהטות סביב עיניהן, כמו השמש המשוונית, ששכחה את עצלותה ויוקדת עלינו ועל הסנוניות הרבות והמגוונות שמלהטטות בלהט האוויר.

הגומא מרשרש ומלחשש. ראש לוטרה מציץ ונעלם. שלדגי מלכית ננסיים מעטרים את הנוף באין-ספור צבעים, תלויים על הקנים כתליונים זעירים ומזדהרים. מפניהם העדינות מפציעים מקורים אדומים ובלתי מידתיים באורכם. כף של גומא סוככת על אחד השלדגים ומצילה על צבעיו. הכף מתנועעת ברוח, פעם מטילה צל ופעם מאפשרת לקרני השמש הבוהקות ליפול על השלדג ולהצית את צבעיו. השלדג מאיר וכבה בהתאם, כמו מגדלור שפועם אותות של אור. הסירה משייטת בתעלה הצרה וחודרת אל תוך הביצה. קירות הגומא סוגרים עלינו והשייט משלב את המנוע קדימה ואחורה כדי לשחרר את המדחף מהצמחייה שנכרכת סביב להביו. המנוע מתאמץ ומשתנק, והסירה ממשיכה להזדחל עמוק יותר ויותר. מגלן הדדה מקשת את מקורו אל המים. עינו צהבהבה ותמה. הקירות של קני הגומא ממשיכים לרשרש ולאווש. קרקורים בלתי פוסקים של צפרדעים וריח של רקב ממלאים את האוויר. הסירה נחלצת ממקבץ צפוף של אצות, ודמות אפרפרה מזדקפת מתוך הגומא. מנעלן. חצי ציפור, חצי דינזאור, ומקור אימתני. עין אפרפרה ירקרקת ננעצת בנו מתוך הגוף האפור, סוקרת אותנו בקרירות מרתיעה. אי שם מתחת לגוף האימתני נחבא גוזל קטנטן.

1. אגם ניינמבוגה (Lake Nyinambuga). נוצר כתוצאה מפעילות וולקנית לפני אלפי שנים.
2. צופית צהובת-בטן (Variable Sunbird).
3. תעלת קאזינגה (Kazinga Channel).
4. גם אני נמצא פה.

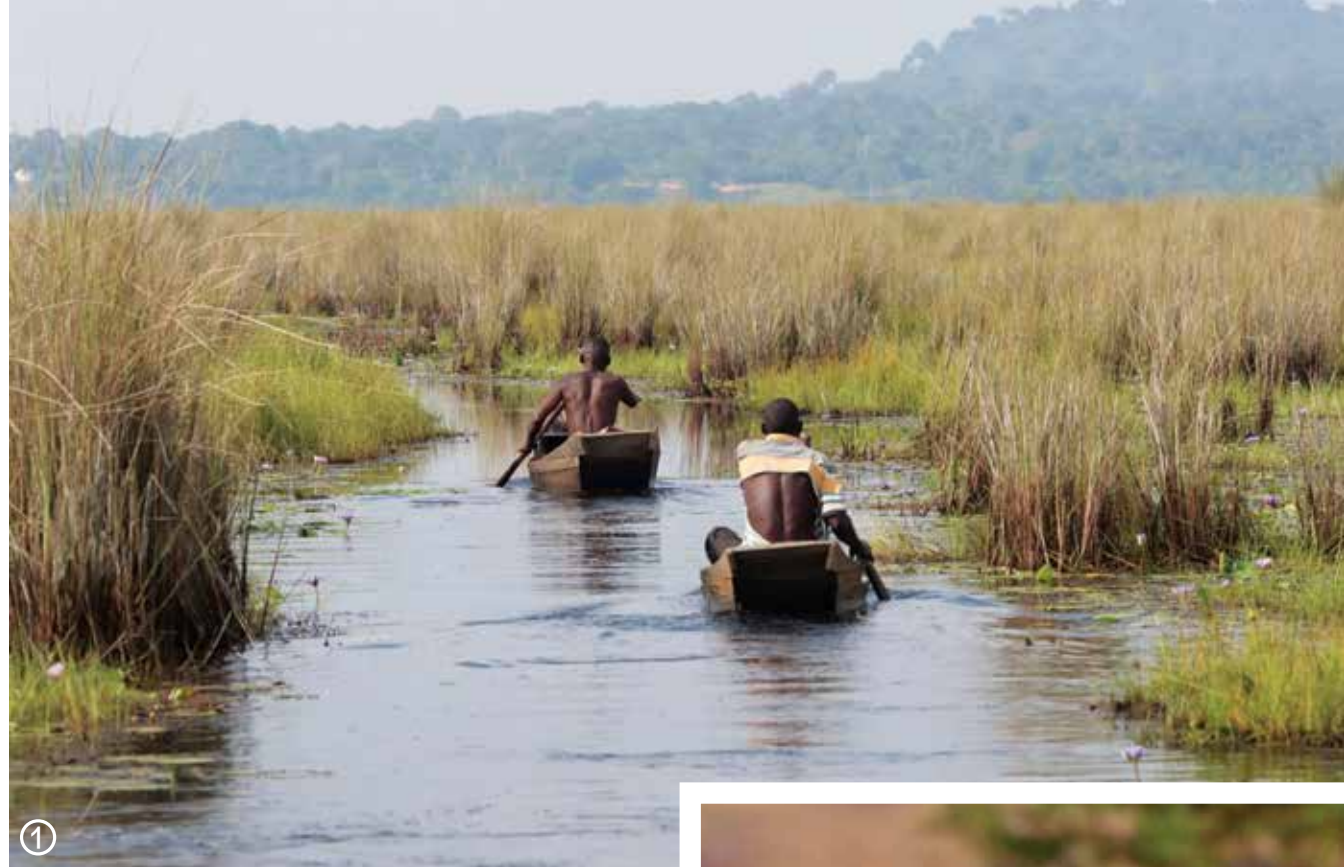
④

אנחנו מייצבים את הסירה במרחק בטוח, ובדקות הבאות צופים בציפור צופה בנו. מדי פעם המנעלן משליך את ראשו לאחור ומשעין את מקורו על הגב. ציצית מבצבצת מקצה קודקודו של המנעלן ונעה ברוח הקלה, מהפנטת, מרדימה כמעט. לפתע נופל על הסירה צל נפילי. בן הזוג שנחבא אי שם בין קני הגומא המריא ועף לצוד צפרדע עבור הגוזל הנחבא. הוא חולף מעלינו, ולרגע מסתיר את השמש המשוונית שהסירה מעליה את העצלות היגעה ויוקדת במלוא עוצמתה. השייט משלב את המנוע אחורה ומסיג אותנו באיטיות. דמותו הנאדרת של המנעלן נעלמת אט בין הקנים, שסוגרים על צלליתו הכבירה.

יער בווינדי

הלחות ביער הגשם של בווינדי חיה כמעט כמו יצור עצמאי. היא מחלחלת אל האדמה הבוצית, מתעבה לערפל סמיך בין העצים, נוטפת מן השרכים ומן החזזיות, נאחזת בגזעים הירוקים מטחב ומצטרפת לזיעה שניגרת מן הגוף. הלילה עדיין ניכר בכול: גשם הזלעפות שהלם בגג הבקתה, העלים הרטובים, הפלגים הקטנים שנחרצו בקרקע. בכל מקום יש מים, ובתוכם רוחשים החיים. צפרדעי עצים מקרקרות מתוך העלים, ציפורים נעות כצלליות בחופות הגבוהות, ושלשול אפריקאי ענק כמו צף מעל האדמה הטחובה, נינוח בלחות היער כמו דג קרקעית קדמון. הדבוקה הקטנה שלנו מתקדמת באיטיות מזיעה; דביקה, מחליקה ומועדת.

ג'יימוס הסבל פוסע שני צעדים מאחוריי, תומך בי ועוזר לי לקום כשאני מחליק, ואני מחליק ללא הפסקה. הוא מושך אותי מלמעלה ודוחף אותי מלמטה. חיכוך מתנוצץ מהלחות שניגרת מכולנו. הוא מכווין אותי

ופניו רוחשים המוני זבובונים, שנמשכים לכל הגורילות ואופפים אותן כמו אותו ערפל שלעת עתה התפוגג.

גורילה זכר צעיר רובץ בקן שרמס לעצמו בצמחייה. ידיו ורגליו הארוכות נשלחות לכל העברים, לפעמים לגרד את גופו, לפעמים כדי לכופף ענף. כנראה לשם השעשוע, כי הוא לא קוטף ממנו את העלים למטרות מאכל. ארשת פניו נעה בין שיעמום לשעשוע, ותמיד נותרת אנושית וכמעט, רק כמעט, מוכרת; כמו של כל יתר גורילות ההרים שנעות סביבנו גדולות וקלילות, ממשיכות בשגרת חייהן. מעל מרבצו של הצעיר נמצא צעיר נוסף, שקוטף עלים וממלא בהם את פיו. מעט מוהל ירקרק ניגר על סנטרו. אימא נוספת המטופלת בתינוק חובקת גזע עץ, מתלבטת ובוחרת שלא לטפס עליו. אני רואה את המחשבה נעה בעיניה ומניעה אותה לעץ אחר, שופע יותר. השעה שלנו עם הגורילות חלפה. גם עוד רבע שעה של חסד, שברברה העניקה לנו איתן. אך עתה מוזיקה קם מרבצו ומתייצב למולנו, כמו נותן את האות שזמננו איתם תם.

הפעוט נכנע לסקרנות, זנח את האכילה ומתקרב אליי. הוא נמשך במיוחד לעדשת המצלמה. הוא שולח יד, פוער עוד את העיניים שפעורות כבר מעבר לאפשר, ועוצר במרחק של כחצי מטר ממני. אני כורע דומם ומזכיר לעצמי לנשום. הפעוט, כדרך כל פעוטי העולם, מאבד את העניין בי ונמשך למשחק הבא, גזע נמוך וגמיש של עץ צעיר. הוא מנסה לטפס עליו באמצעות ארבע הגפיים, נכשל, מחליק מטה ורץ מתוסכל אל אימו, שיושבת וגבה העצום מופנה אלינו, ממשיכה לקטוף עלים וללעוט אותם. עדיין לא ראיתי את פניה. הפעוט נצמד אליה, אוזח בפרוותה ודורש את תשומת ליבה. היא מסתובבת, עיניה הערמוניות חולפות על פניו, כמו היינו עוד אחד מהשיחים הקוצניים שאינם מעניינה. הפעוט מנדנד, מושך בפרוותה של האם. היא פונה והולכת בקלילות ובמהירות שעומדות ביחס הפוך לגודלה. הוא עובר ממותנה אל גבה ורוכב עליה, וביחד הם עושים את דרכם למוזיקה, ששוכב משועמם בגומחה קעורה בין שורשים.

בנקודת הכינוס ועוטה מסכת פנים כדי לא להדביק את הגורילות או להידבק מהן. חמש דקות נוספות של מעידות, ואנחנו מוצאים את עצמנו בין הגורילות של קבוצת קייגורירו. חמישה מ' לפנינו אימא גורילה ופעוט בין ארבעה או חמישה חודשים. הוא כל כך אנושי במראה ובהבעות הפנים, בעיניו שנפערות בסקרנות ומושכות אותו אליי, בכיוון ההפוך מזה שמושך אותו הרעב. יש בי דממה עמוקה, שונה מהרחשים והאושושים והזמזומים שהיער שופע בהם. עשר שניות של דממה עמוקה וטהורה, עשרים שניות, חצי דקה, עד שאני נזכר לנשום ולשאוף לריאותיי חמצן. להחזיר לעצמי את הנשימה שנעתקה והלכה לפעוט.

קולות הנשיפה והשאיפה חוזרים ומצטרפים למקהלת היער. האם מגלה אדישות כלפינו, ממשיכה למרוט עלים מהשיח ולאכול אותם. היא, כמו יתר הקבוצות של גורילות ההרים ביער בווינדי, עברה תהליך רב-שנים של הסתגלות לנוכחות אדם. הן עדיין גורילות בר לכל עניין ודבר ואורח חייהן כמעט לא השתנה, חוץ מהשינוי הלא קטן בכלל, של התרגלות לנוכחות אנושית ואיבוד חלקי של הפחד מאיתנו. לפחות כל עוד אנחנו נוהגים על פי הכללים, והגורילות, במיוחד מוזיקה המנהיג כסוף-הגב, חשות שהן נמצאות בשליטה.

כשאני מאבד כיוון, ונושא את התרמיל שלי, שבו עטופה המצלמה כנגד הגשם שמאיים לחזור, לחזור את צפיפות הצמרות, לשיטוף ולסחוף אותנו לפלגים הבוציים. בבוקר חשבנו שאנחנו שוכרים את הסבלים כדי לתמוך בקהילה המקומית, כמו הצפייה בהופעת המחול הפולקלוריסטית של נשות הכפר במטה השמורה. בהמשך היום הבנו שלא אנחנו תומכים בקהילה המקומית, אלא חברה תומכים בנו, ואף שהתיקים קלים וחסרי משקל, קשה מאוד בלי הסבלים. הם מעניקים תמיכה ביער הלח, במדרון התלול, בינות לשורשים שממעידים את הרגליים, ובין הענפים החובטים והשיחים הדוקרניים. ג'יימוס פוסע שני צעדים מאחוריי, איתן ויציב כמו עצי היער, ומושיט לי את ידו, בדרך כלל רגע לפני שאני מחליק, כמו ניחן בחוש שישי שמנבא את המעידות.

אנחנו צולחים פלג קטן, מצליחים להימנע מלדרוך על גוש מהביל של צואת גורילה, ומבינים שהן לא רחוקות מאיתנו. ברברה הפקחית מקבלת שיחת טלפון מהגששים ומאיצה את קצב ההתקדמות של הקבוצה. לאחר כחמש דקות אנחנו פוגשים את הגששים ומתכנסים סביבם. הנחיות אחרונות. אני מוציא את המצלמה מהתיק שנשא

1. אגם ויקטוריה. משייטים חרש, חודרים לתעלות שחורצות נתיבים בין קני הגומא הסבוכים.
2. מנעלן (Shoebill). חצי ציפור, חצי דינוזאור, ומקור אימתני.
3. תאו מים.
4. אנטיילופות נעות כאדוות זבהבות דרך העשבייה זהבת הזריחה.
5. פטרישיה. המדריכה שלנו.
6. נשים אוגנדיות בלבוש ססגוני.

שמורת קווין אליזבת'

שמיכת עבים רכה סוככת על מישורי הסוואנה, חוסמת את דרכן של קרני השמש המוקדמת, והן משוטטות מעליה, מחפשות בה פרצה או מעקף, רוצות לרדת לאדמה ולרדות בה. בינתיים, השחר הנעים חולש במישורים, והחיים ניעורים לקול תרועת פרנקולינים אדומי-גרון. אחרי שלושה ימים של יערות-עד, העיניים נשלחות אל המישור שנפרס איך-סופי עד לקו האופק. מרבדים נרחבים של צמחייה עשבונית, קצת עצי שיטה והרבה עצי קנדלברה – צמח חבלוב שמתחפש לקטוס ששכחו לעצור את גדילתו, והוא מצמח, מגביה ומסתעף, הופך לאוסף צפוף של ענפים דמויי אצבעות בשרניות. עכשיו קרני השמש מצליחות להסתנן דרך שמיכת העבים, אך הן מתעדנות בה, הופכות רכות ומוזהבות וצובעות את אנטילופות הקוב, שניעורו ורועות דרוכות.

דבר אינו מתבזבז במישורים העשבוניים. הכול עובר מיחזור ושימוש משני ושלישוני, כולל גללי פילים שהופכים לגינת פטריות, ותילי טרמיטים נטושים ויבשים המשמשים, עד להתפוררותם הסופית, עמדות תצפית לקיוויות ולפרנקולינים. העופות עומדים עליהם, דורכים, משקיפים למרחקים ולעת סכנה פורצים בהתראות קולניות. קיוויות חובטות בכנפיה ומצעקות. היא מנתרת פעם ופעמיים וממריאה, מצטרפת לעוד קיוויות שמתגודדות יחד מעל לגוש מוצלל שרץ בעשבייה הזוהבה. אנטילופות הקוב נדרכות, נחיריהן רוטטות, גם אזניהן. צבוע מתגנב נחשף. הוא מתחיל להור לזהור לעבר העדר, כתפיו הקדמיות והעוצמתיות מושכות אחריהן את יתר גופו המגובנן. הוא ממחר דרך העשבים אל האנטילופות, והן פורצות בריצה דלגנית, נמלטות בצוואת, נעות כאדוות זהבהבות דרך העשבייה זוהבת הזריחה. הצבוע מתקדם אחריהן, כתם צל אפל. הקיוויות מתקבצות ומתגודדות מעלי, קולניות ונרגזות, וכל הגוש הסוער מתקדם ומפלס דרך בעשבייה המרשרשת, עד שהצבוע נכנע ונשבר, מאט ועוצר, מילל את יגון רעבו. האנטילופות ממשיכות בדהרתן הגלית, מייצרות עוד ועוד אדוות בעשבים הכפים ומזדקפים, עד שהן נרגעות ועוצרות ושבות ללעוס את העשבים שעולים בגירתן.

הדרך מתעקלת בין עצי השיטה והקנדלברה. על צמרת שיטה יושב קוף אדום-זנב, מבטו מלא רצינות תהומית, שעומדת בסתירה גמורה לפניו הליצניים. הם בעלי אף לבן שבולט למרחקים, לחיים נפוחות, אזניים שמזדקרות מעליהן וקודקוד שכמו חבוש מצנפת מזדהרת. תנועה בצמרת חושפת שהוא אינו לבד. קוקלים לבני-גבה עומדים על הצמרות

דרכים. גוצים ומתרוצצים עצבניים. אפשר ששוב בשל הדורסים. זכר של אלמנה חדת-זנב מנתר מהקרקע ואוסף חרקים מהאוויר. הוא נוחת איתם, אווז אותם במקורו וחובט בהם עד שהם מפסיקים להתנגד. זנבו הארוך והלבן משתרך מאחור. כשהוא עף, רוחף הזנב בעקבותיו כשובל מפואר וקליל כאוויר. להקה קטנה ורעשנית של שרקקים לבני-גרון מסתחררת סביב עץ שרוחש בזמזום חרקים. הם נוחתים וממריאים ללא הפוגה, עינם מתנוצצת, אדומה כמעט כגופם של הברבטים כפולי-השן, שקוטפים פירות מהשיחים, מדושני נחת וארגמניים. אנפית ננסית מתחפשת לצמח, אך היא גלויה כל כך שהמראה משעשע. חובות שחורות-בטן מהדסות לצד הדרך, ראשיהן נעים קדימה ואחורה על צוואריהן הארוכים. פניניות קסדה ופניניות מצויצות נמלטות מהטנדר, רצות לפניו על הדרך, עד שמתעשתות ויורדות ממנה להסתתר במעבה השיחים. פניה של פנינית מצויצת ניבטות בי מתחת לכרובלת מוזהר למראה; רגע גלויה ורגע נעלמת בצל כלא הייתה. קרניים מצויצות מהעשבייה הזהובה כמו נובטות ממנה להצמיח מתחת להן אנטילופות קוב זכרים. משפחת אריות מרוחקת כמעט כקו האופק הרחוק כמעט כאין-סוף. להקה של נשרים לבני-גב חגה בתרמיקה, והנשרים אוספים גובה וגולשים, מתרחקים לסייר ברחבי השמורה, מחפשים פגר למחזר.

אגם אדוארד נגלה ואנו מתפתלים בדרך היורדת לתעלת קזינגה, שמחברת אותו ואת אגם ג'ורג'. המורשת הקולוניאלית נפרסת למולנו במלוא תפארתה המפוקפקת; מונצחת בשמות של ערכי הטבע השונים של אוגנדה, שמורתיה ואגמיה. אנחנו עולים לסירה ומשייטים לתוך להקת זורנים. מקוריהם העבים והכתומים מתנוצצים בקרני השמש. מקורם העליון קצר מהמקור תחתון, שיכול להיפער מטה ולגזור את פני המים עד שחש מגע, ואז נסגר באחת וננעל על הדג הנלכד. הם עפים בלהקה צפופה, כנפיהם ומקוריהם משתרגים לשתי וערב נע, נוחתים על הגדה לנוח וממריאים בתיאום מושלם. תנינים מסתווים לבולי עץ על בולי עץ, אלה דוממים יותר מאלה. היפופוטמים מתעצלים בתעלה. זוג

1. מופע של ססגוניות שבו אין שתי שמלות זהות.

2. חנות טיפוסית.

3. כאן לא מציירים בתים ומכוניות...

4. גנון כחול (מכונה גם גנון לבן סנטר)

5. שיטה יעילה ונוחה להעברת משקל כבד. (והיד פנויה לאחוז בנייד...)

פרפורים ממחזר תאו חי, משתמש בראשו כנקודת התועדות ותצפית, שממנה יוצאים לדוג. זוג של שרקקים אדומי-גרון בצבעי כחול וארגמן זועקים, כמעט מצניעים את צבעיהם הירקרקים של זוג שרקקים קטנים. כרווני מים עומדים על הגדה, והעולם נשקף בעיניהם העגולות והגדולות. חסידנים ורודים טובעים בעשב מוריק עד למקורם הצהוב, וליד סירות הדיג מהלך מרבו כעור בארשת של חשיבות עצמית תמוהה. הוא מלקט מהרשתות שיירים סרוחים של דגים רקובים למחצה.

אנפת גוליית ארגמנית ונפילית מתגמדת למול הפילים שיורדים לשתות ממי התעלה. הרים מהלכים. איבר מינו של אחד הפילים משתלשל

מהיער אנחנו שבים לאנטבה, בכבישים משובשים שהופכים לדרכי עפר ארוכות ומתישות, ששבות להיות כבישים ואז שוב דרכים נמתחות ומייגעות. חולפים על פני המון כפרים מפוזרים ומעט עיירות צפופות, שהולכות ומתרבות ככל שמתקרבים לעיר הגדולה. פסי האטה רבים מספור מקפיצים את הטנדר. בתים קטנים מלבני בוץ מחוברים זה לזה כמו שיכוני רכבת עניים, חלקם למגורים, חלקם חנויות זעירות למסחר זעיר. נראה שיש יותר חנויות מלקוחות, כי המוכרים יושבים בפתח החנויות באפס מעשה, ומתוך הדלתות הקרועות בקירות נשקפים בקבוקים של מיצים ממותקים, דברי סדקית, דלתות מרותכות ושלדי מיטות. עיזים מנומרות מלחכות אניצים שמציצים מתוך האין מדרכה, ותרנגולות מרוטות בעודן בחיים. שווקים מסחררים בהמון אדם שגודש אותם ובדוכני פירות מלאי צבעים. שיפודים חרוכים של בשר תרנגולות מרוטות מעט יותר מאלה החיות. נשים בשמלות אפריקאיות צבעוניות הולכות בצידי הדרכים. רבות מהן יחפות. הן מופע של ססגוניות שבו אין שתי שמלות זהות. ילדים בתלבושת בית ספר אחידה. גברים יושבים בבטלה גמורה על אופנועים, הקרויים פיקיפיקי. כשהפיקיפיקים נוסעים, הם עמוסים לעייפה כמשאיות. מטענים חורגים נשפכים לכל הכיוונים; אשכולות בננה, שקי פחמים, עז אחוזת אימה, רגליה כפופות בהכנעה, משפחות שלמות עם שלושה וארבעה ילדים דחוקים בין אב ואם. היו גם מיטות שהנהג מתקשה לייצבן, ואפילו ארון קבורה מפואר שעשה על פיקיפיקי את דרכו הלפני אחרונה, לאסוף את מטענו המת, ומי יודע, אולי בהמשך עשה עליו גם את דרכו האחרונה.

שנקוו בטביעות רגל עצומות ומעוגלות של פילי יער. שוב הבוץ, הלחות והזיעה, גזעי עץ מתפתלים סביב עצמם וגזעים אחרים נפולים ומרקיבים, מצע לפטריות במגוון צורות וצבעים; פטריות כדוריות כחולות, פטריות אדומות, פטריות כובע מחוירות ופטריות קרומיות שמתפשטות על משטחים של קליפות מתקלפות. נשורת מרקיבה, שרכים צונחים ושרכים מזדקפים, טחב שחובק גזעי עץ, חזזיות משתלשלות מעצים ומלטפות ברכות את הפנים. ענפים מצליפים, יתושים ועקיצות יתושים. נשיכת נמלה שהצליחה להעפיל אל מעל לנעל ולנשוך, ואני בולע צעקה ומכרכר במקום, עד שמצליח לפשוט את המכנסיים, לאתר אותה ולהשליך אותה בחזרה לטור הנמלים. עשים חיוורים מעופפים בין הצללים, אווריריים כמו היו שרידיו של ערפל הבוקר.

מרחוק נשמעת השירה הקצרה של הפיתה, ואז היא נשמעת מקרוב. גם טפיחת כנפיים מהירה שמעידה על פעלתנות ומעופי ראוה. כעת מתחילות שעתיים-שלוש של שוטטות מעגלית ועקרה בעקבות מקור הקול, שמתעקש להיוותר סמוי מעין, אך בה בעת מתעקש להישמע מדי פעם. אולי כדי להותיר את התקווה חיה שלא נתיאש ונוותר, שנמשיך לחפש את הציפור בשרירים מיוסרים ובפלגי זיעה שוטפים. אחרי שעתיים או שלוש אנחנו נשברים וחוזרים לכביש, ושם, בכביש הפולשני שקורע צלקת ביער, אנחנו מתענגים על אור השמש ומתמסרים לפרפרים טרופיים יפהפיים ולציפורים. בעצים שמעלינו נופשת משפחה של קופי קולובוס אדומים. חבריה מטפחים אלו את אלו, בוחנים בקפידה זה את ישבנו של זה, שולחים אצבעות פולשניות לחורי הטבעת בארשת פנים שנעה בין אושר עמוק ומתמסר ליגון תהומי.

1. הכנות אחונות לפני הפגישה עם הגורילות.
2. "מוזיקה". המנהיג כסוף-הגב של הגורילות (*Gorilla beringei beringei*).
3. צופית (Olive-bellied Sunbird).
4. מחול לפני היציאה למפגש עם הגורילות.
5. גברים יושבים בבטלה גמורה על אופנועים, הקרויים פיקיפיקי.

כחוק שני או כרגל חמישית. את החדק הוא מניח בעדינות על החיטים, והוא מתפתל ומתפרקד עליהם בעדינות, כמו תינוק שמבקש לישון בחיק אביו. פתח התעלה מופיע, ולצידה צלליתו של פיל נוסף שניצב למול צלליתם של שני היפופוטמים. אנפית בקר צחורה מקפצת בין היפופוטם אחד לאחר. הפיל גומר לשותות ופונה לעלות בכבדות איטית על הגבעות הגובלות בתעלה. הפקח מפנה את הסירה בחזרה למזח. השמש קופחת ואנו חולפים על פני קורמורנים ושקנאים שמלחיתים בחום. עיטם קולני משקיף בשלווה על ההמולה ששוררת בתעלה, והמרבו ממשיך ופוסע ברצינות תהומית, דלדולי צווארו מתנדנדים לקצב צעדיו.

ובכל זאת, גם היער פתייני, ואנחנו פולשים אליו. מבקשים לנו ציפור נדירה - פיתה אפורת-חזה. אנחנו צועדים בטור קצר שמתפתל כמו טורי הנמלים, מקפצים מעל ומתחת לגזעים נפולים ומעל לשלוליות מייתרים את הצורך והרצון לצאת מגבולותיו אל היער.

יער קימבלה

מכל הלודג'ים בטיול, זה של קימבלה גילם בצורה המיטבית את טשטוש הגבולות האפריקאי שבין האנושי לטבעי. למשל, השימפנזים גלשו במורד העצים הגובלים בלודג' וצפו בנו מלאי סקרנות בעודם אוכלים וחומקים מלהקת בבונים שמילאה את החצר, מתרוצצת בשבילים, גונבת פירות מהמטבח ומקימה מהומה עליוה ורעבתנית. כבר כשפרקנו את המזוודות בחדרים, הציצו בנו שימפנזים מהעצים. שלוש דמויות מעט מטושטשות ומעט אנושיות באור המתמעט.